

7de Thomas Mannlezing door Silvain Loccufier

Op zondag 23 april 2017 hield Prof. Dr. Silvain Loccufier, ere-rector aan de VUB, in het gemeenschapscentrum Groene Meersen te Zedelgem de 7de Thomas Mannlezing.

Hij had het daarbij over Moderniteit.

Op onze vraag was Prof. Dr. Silvain Loccufier zo vriendelijk om ons een tekst te sturen met de kerngedachten van zijn uiteenzetting. Deze tekst wijkt lichtjes af van het referaat dat hij toen uitgesproken heeft, maar biedt voor de lezer die niet aanwezig was een grotere helderheid.

Wij drukken deze tekst hierna integraal af.

Bart Madou, voorzitter Het Beleefde Genot vzw

Moderniteit

Het begrip

Het begrip en de geschiedenis van moderniteit brengt ons tot de kern van de huidige samenleving. Moderniteit kan getoetst worden bij elkéén met de vraag of hij of zij zich kan herkennen in de moderniteit. In het betoog werden de deelnemers dan ook tot directe getuigen opgeroepen.

Omschrijving van moderniteit

Moderniteit heeft twee belangrijke kenmerken.

Het eerste gaat over elke mens die beschikt over inzicht in zijn/haar individueel leven. Gelijk welke mens wenst vrij te zijn.

Dit houdt in vrij te zijn in handel en wandel, maar ook vrij te zijn in zijn/haar denken en de mogelijkheid hebben zich vrij uit te drukken. Dit gevoel van vrijheid is het potentieel van de mens. Hiermee kan een leven uitgebouwd worden.

Het tweede gegeven is dat de maatschappij een bijzondere bijdrage levert door VRIJHEDEN te definiëren en te beschermen via de grondwet en daaropvolgende wetten alsmede door openbare codes die voor elkeen gelden (respect, solidariteit ...)

Moderniteit ontstaat en bestaat wanneer beide gegevens voorhanden zijn. Moderniteit vormt dus een geheel.

Het model

Moderniteit gaat dus over een SAMENLEVINGSSMODEL met twee entiteiten:

- het individu – dat primeert
- en de samenleving – die waarborgt

Hierdoor komt men terecht in de antropologie. Deze wetenschap beschrijft zowel het geheel (macrovisie) van een maatschappij als het individuele leven (microvisie)

Ontwikkeling van de moderniteit

Op de tijdsplan van de historici wordt de moderne tijd geplaatst voor de hedendaagse tijd. Naar de inhoud ervan stemt dit niet overeen met de hierboven gegeven definitie van de Moderniteit.

De moderne tijd bevat slechts één element: de vooruitgang op technische gebied. De aspiraties van de individuele vrijheid en de vrijheden zijn voor het individu nog beperkt of onvolmaakt.

In eigen land werden vrijheden pas in 1831 in de grondwet ingeschreven. Dit gebeurde echter zonder dat dit toegepast werd op het individu.

Voor en na 1831 kreeg de mens als individu weinig kans tot volledige ontplooiing van zijn potentieel. Op technologische vlak werd de maatschappij wel in beweging gebracht. Op samenlevingsvlak was er echter weinig vooruitgang. Nieuwe technologie is dus niet voldoende. Moderniteit komt er pas wanneer er aangepaste levensomstandigheden ontstaan voor de individuele mens.

Deze bewering kan als volgt geargumenteed worden. Historisch is er een grote verschuiving ontstaan in het economisch leven. Oorspronkelijk waren de lokale grondeigenaars dominant; zij kregen inkomsten uit de landbouw en de landbouwers waren afhankelijk van de eigenaars – de kasteelheren.

De nieuwe technologieën vergden nieuwe kapitalen. Dit wordt het moment van een andere eigendomsorganisatie.

Kapitalen werden ondergebracht in naamloze vennootschappen die aandelen uitschreven. De winsten werden verdeeld. Globaal gezien verandert de maatschappij in een kapitalistische maatschappij.

De mens wordt gebruikt als middel om de winst te realiseren.

Hierop komt reactie van verscheidene zijden. Het voorbeeld van Priesters Daens – aan de oppervlakte gebracht door Louis Paul Boon - typeert dit fenomeen. Kinderarbeid, slechte woon- en leefomstandigheden waren het gevolg van de nieuwe industriële omwenteling. De techniek was modern, het leven van de mens niet.

Oude en nieuwe visies

Wanneer men de filosofen rond mens en samenleving leest, dan had dit volledig anders moeten zijn.

Reeds 1500 jaar voor onze tijdrekening vindt men in het werk van Zarathoustra (de Gatha's) de basisideeën hierover. Dit werd later door Spinoza op een intense manier omschreven in de vorm van waarden die mens en maatschappij dienen te hebben.

Later komt Voltaire eveneens met heldere ideeën naar voor om mens en maatschappij leefbaar te maken.

Nieuwe visies

Nieuwe visies komen tot stand door revoluties. Spijtig dat dit gewelddadig moest verlopen. Zie o.m. de Franse en Russische revoluties en bij ons de revolutie van 1830.

Het resultaat was echter dat daarna de factor bescherming van waarden naar voor kon geschoven worden: het leven van de mens leefbaar maken.

Het totaal nieuwe in deze evolutie is vandaag ondergebracht in het begrip democratie, waardoor het begrip moderniteit kan ingevoerd worden zoals hierboven beschreven werd.

De democratie ontwikkelde een geheel van elementen die zowel de mens als de maatschappij dienen.

De accenten werden gelegd op vrijheden en waarden voor beiden.

De mechanismen worden ontworpen zowel door parlementaire inzichten als door inzichten van burgergroeperingen die goede de levensomstandigheden bepleiten. (syndicaten, mutualiteiten, verzorgingsinstellingen ...)

Beide gaan uit van dezelfde gegevens: Vrijheden, waarden, levensomstandigheden. Ook het economisch denken – tewerkstelling, inkomens verdeling – voor wie werkt, werkloos is, bijzondere zorgen nodig heeft.

De effecten ervan zijn consumptie door inkomen, betere woonomstandigheden en vrijetijdsbesteding, onderwijs, gezondheidszorg, ondersteuning van verscheidene categorieën hulpbehoevenden (mensen met beperkingen, ouderen, werklozen, asielzoekers...)

Dit alles met waarborgen voor de uitvoering door de overheid (tweede pijler)

Een volmaakte moderniteit ?

Ondanks de inspanningen is er nog geen volmaakte moderniteit.

In de wereld worden de normen en waarden van onze Westerse maatschappij niet altijd aanvaard. Ze omvatten echter reeds vele elementen die in overeenstemming zijn met datgene wat een mens kan verwachten van zijn eigen levensvisie en levenswijze.

Dit is een voortschrijdend proces dat waarschijnlijk nooit voltooid zal zijn. Ook wordt dit in vele gebieden op internationaal vlak uitgewerkt. De UNO stelde 17 richtlijnen voor de nog aan te brengen verbeteringen aan de Moderniteit.

De insteek in de Moderniteit wordt nog verhoogd door de erkenning van verscheidene elementen zoals het zelfbeschikkingsrecht, de samenlevingsvormen, de seksuele geaardheid, de genderverandering, het statuut man/vrouw, het eenoudergezin.

